

היכל החתם סופר

גליון ע"ב • פרשת נצבים-וילך • כ"ג אלול תשפ"ו

בפתח ההיכל

שתולים בבית ה' - זמן השרשה ג' ימים

בזוה"ק פרשת ויקרא (ז:), "א"ר אלעזר חמיני לאבא ביומא דראש השנה ויום הכפורים דלא בעי למשמע צלותא מכל בר נש אלא אי קאי עליה תלת יומין קודם לדכאה ליה. וכן הביא המג"א (תקפא ס"ק ט) בשם הש"ס שהש"צ והתוקע צריכים להפריש עצמם ג' ימים קודם ראש השנה.

ורבינו בדרשותיו (דף שסח ע"א) מחדש, דבזמנינו אין דין זה נוהג רק בש"צ, אלא צריכים כל הקהל גם יחד, לנהוג בפרישות והתבודדות ג' ימים קודם ר"ה. וכתב כן בשני מקומות ומשני טעמים. ראשונה בדרשות שם, שכיון דבזמנינו אין אנו יוצאים מן הש"צ אלא מתפללים לעצמינו, א"כ נעשינו כולנו כש"צ וצריכים לפרוש: "וג"ל היינו בימים קדמונים שהש"צ התפלל בעד הציבור והוציאם י"ח, אז ה' הכל תלוי בש"צ והציבור מכונן עליו וכדאמר' בנוסחא 'עני עמך במ תלויות', אבל בזה"ז אין הש"צ מוציא רבים י"ח כמ"ש מג"א שמשו"ה אין מדקדקים כ"כ עכשיו אחר ש"צ אם הוא הגון כ"כ, ואפי' הפיזיטים והתחנות אומר כל יחיד בעצמו ושופך נפשו לה', א"כ כל אחד ואחד צריך לפרוש עצמו ג' ימים לפני ר"ה ולזכר מחשבתו לה'..."

ובשנת תק"ע (דף שנו), שנים רבים קודם לכן, כתב כן בטעם אחר: "לפי שדברי הספרים לענין ש"צ היו שייכים בדורות הראשונים שה' שלוחי ציבור ותוקעים הגונים או ת"ח המנהיגים ונתכוננו לבם לאביהם שבשמים כראוי ונכון, אך בעו"ה באפס כל אלו, אנשי אמונה אבדו, והוצגו על גחלינו ריקם, אין לנו אלא כל א' ישא בעד עצמו וינה ותפלה ויתבודד עצמו ג' ימים אלו, אולי יתעשה האלקים לנו".

ואת טעמה של פרישות זו ג' ימים, מבאר רבינו (דרשות דף שסח ע"א) עפ"י דברי הגמ' (קידושין מ:): 'צדיקים דומים לאילן הנוטע במקום טהור ונופך נוטה למקום טומאה'. והיינו 'כי מקורם מקור מים חיים את ה', ונופם נוטה בעו"ה'. והעוה"ז כפרזודור בפני העוה"ב. ומעתה הן בראש השנה הן רוצים להיות כל עם ה' צדיקים וקדושים, ולהיות נטועים בחצרות ה' במקום טהור. ומאחר דזמן השרשה ג' ימים, על כן אנו זקוקים קודם בוא יום ראש השנה, וכך נזכר כבר להיות אז נטועים בבית ה'. וע"ש עוד.

א פיראין למה
פארוכא



פנינים מתורת רבינו

עורכים: בשיפה מרובה לשולחן השבת

בכך שעברו על הברית נצבים כעת במדרגה גדולה
ע"י שעשו תשובה

אתם נצבים היום מלפני ה' אלקיכם וגו', לעברך בברית
(כט, ט"א).

יש לפרש, במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד (ברכות לד:), וישראל היו אז קודם כניסתן לארץ בעלי תשובה מחטא העגל והמרגלים, וגם באותו יום מת משה וכיפר עליהם. ולזה אמר 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' במדרגה גדולה, וזה מפני שהיה 'לעברך בברית' על ידי שהיו עוברים בברית ועשו תשובה, כי כך זכו למעלת בעלי תשובה.

(תורת משה עמוד קל"ה)

זכות הנשים בתורת בעליהם ובניהם גדולה יותר מהם

טפכם נשיכם (כט, י).

אף על פי שהנשים בכלל כל ישראל המצויות ומוזהרים, חזר והזכירם עם טפכם, כי אמרו חז"ל (ברכות ז:), הני נשי במאי זכיין ששולחות בעליהן ללמוד, וממציאים ביניהם לבית תלמודם, ואמרו חז"ל (תגינה ג.) 'אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע, טף למה באים ליתן שכר למביאיהם'.

ונראה לי כי הא דשאל 'נשי במאי זכיין', רצונו לומר במאי זכיין יותר מאנשים (דאמרינן גדולה הבחנה שהבטיח לנשים יותר מאנשים, ראה ישעיה לב, ט. וברכות שם), ובמאי זכו יותר, ואמר בזכות שמחזיקים ידי בעליהם ומגדלים בניהם לתורה, כי הבעלים בעצמם ומכל שכן הבנים אפשר שיקלקלו ויקופח שכם, אבל הנשים עושות שלהם להחזיק ידיהם, כאילו הם בטוחים בצדקתם ותורתם, על כן אף אם יקלקלו הם ח"ו, מ"מ שכר האשה לא יקופח כאילו היא מגדלת בעל וכן צדיקים גמורים, ע"כ גדול הנאמר בהם מבאנשים.

(תורת משה עמוד קל"ה)

כשעומדים בפני ת"ח רוצים לשוב בתשובה, אך כשיוצאים להתעסק בארציות לומדים ממעשה הגוים

כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' (כט, ד).

במסורה יש ד' פעמים 'לשנו', א. את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה'. א. ישנו ביהונתן בני (שמואל א יד, ט). ג. אם ישנו בארץ (שם כג, כג). ד. ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים (אסתר ג, ח).

זכרנו לחיי העולם הזה וכתבנו גם לחיי העולם הבא

לא יאבה ה' סלח לו (כט, יט).

כי הקב"ה רוצה ומתאוה לתשובת רשעים ולעומת זה לא יחפוץ במות המת. והענין בזה כי הקב"ה הוא מלך חפץ בחיים וגם אלקים חיים, ובבחינת אלקים חיים רוצה שנהיה ראויים לדבק בו ית"ש בסוף, כדי שבמיתתם קרוים חיים (ברכות יח). כי נדבק אז בחיים האמיתיים אלקים חיים, ומצד בחינת מלך חפץ בחיים רוצה שנחיה חי העולם הזה, כי על שם העולם הזה נקרא מלך, ואינו מלך בלא עם, על כן במיתת אדם מתמעט הדמות (מועד קטן טו:), וכבוד מלכותו. ועל זה אנו מתפללים זכרנו לחיי העולם הזה להיות מלך חפץ בחיים, וכתבנו בספר החיים העולם הבא להיות אלקים חיים, והקב"ה מתאוה לרשע שישוב כדי שיזכה גם לחיי העולם הבא.

אבל זה ההולך בשרירות הוא האפיקורוס אשר אמרו עליו כל הפורש ממינות מית (עבודה זרה יד), אין הקב"ה מתאוה לתשובתו, כי מה שמרויח בבחינת אלקים חיים יפסיד בבחינת מלך חפץ בחיים כי אם ישוב ימות על כרחו, על כן לא יאבה ויתאוה ה' לסלוח לו, אבל אם ישוב מקבלו וימות, אלא שלא יאבה ויתאוה הקב"ה לזה.

(על התורה עמוד ק"ח)

חייגו:

0733.454.678

1111111111

ארה"ב:

1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש
מתורת מרנא החתם סופר זיע"א

לש"ק אדיש אנגלית צרפתית

כמו"כ תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון,
ואפשרות מענה על מדור 'לחידוד'



קו היכל
החתם סופר

שלא ייבש המעיין

דרשות חתם סופר המבואר

ראש השנה - ימי הסליחות - ד"ר אלול

יצירת פאר נוספת מבית היצור מנחם חתם סופר, דרשות מרן
מבואר בשפה קלה השווה לכל נפש בבואו משולב עם
לשון המקור, לנחות הלומדים הביאור מנוקד, לצד הביאור
מודפסים ודרשות.

הכר הנוכחי מכיל תע"א עמודים והיו הרביעי בסדרה זו,
ועד עתה יצאו לאור הכרכים שבת הגדול, פסח - שבעי של
פסח - ספירת העומר. פורים - ד' פרשיות.

מחברי ספרים חדשים בתורת רבינו החתם סופר זכאים לפרסם את ספריהם
במדור זה, לפרטים ניתן לפנות לאימייל: chasamsofer3@gmail.com



ואתפלל כדת

עדברי נאוי הדורות העפלים בתורתנו

יום תרועה יהיה לכם

האם התוקע מוציא את הציבור מדין שליחות?

תמימה הרמב"ם בתשובתו: אם מצות שופר הוא בתקיעה ולא בשמיעה א"כ איך מוציא התוקע את הקהל? • דברי רבינו דאם המצוה הוא בתקיעה א"כ הוי שליחות במעשה מצוה, ומועיל בזה "שליחות" • דברי הב"י דכי היכא דאמרין שומע כעונה אמרין גם כן שומע כתוקע

מח' ראשונים אם המצוה התקיעה או השמיעה, ודברי רבינו דהוא פלוגתא בירושלמי

נחלקו הראשונים במהות מצות שופר, דברמב"ם (פ"א מהל' שופר ה"א) כתב דהמצוה היא השמיעה ולא התקיעה. ולכן פסק שם (פ"ג ה"י) דמברך וצונו 'לשמוע' קול שופר. וכן (שם פ"א ה"ג) כתב: 'שופר הגזול שתקע בו יצא, שאין המצוה אלא בשמיעה הקול כו' ואין בקול דין גזל'. והביא ראיות לכך בתשובתו (פאר הדור סי' נא).

אמנם הרא"ש (ר"ה פ"ד סוף סי' י) הביא מחלוקת הראשונים בזה, דעת ר"ת שיש לברך על 'תקיעת' שופר, משום דעשייתה היא גמור מצוה, וכן ס"ל הסמ"ג (מ"ע מב) וביאר שהטעם הוא כי המצוה היא התקיעה, וכן דעת השאלות (סי' קע"א). ואילו הראב"י והבה"ג כתבו דמברכים לשמוע בקול שופר. ובב"י (סי' תקפ"ה) הביא את ב' השיטות, ולהלכה בשו"ע (שם סעי' ב) פסק כדעת הרמב"ם.

ורבינו כתב (ר"ה כח) דשני הדיעות בזה הוא פלוגתא בירושלמי דא' בירושלמי (סוכה פ"ג ה"א), דשופר עכ"ל או של עיר הנדחת כו' תני רבי חייא כשר כו'. ומקשי' התם 'מה בין שופר ומה בין לולב [דפסול], א"ר יוסה בלולב כתיב ולקחתם לכם משלכם, לא משל איסור הגנייה, ברם הכא יום תרועה יהיה לכם מכל מקום, א"ר לעזר תמן בגופו הוא יוצא, ברם הכא בקולו הוא יוצא, ויש קול אסור בהגנייה [בתמיה]'. ולכא' טעמו של ר' לעזר הוא משום דהמצוה הוא השמיעה ולא התקיעה, ואילו ר' יוסה דהוצרך לטעם אחר יסבור לכא' דמצות שופר בתקיעה. ובזה ביאר רבינו פלוגתא דהרמב"ם (והראב"ד) (שם פ"א ה"ג) בטעם הכשר שופר הגזול. (אמנם ראה מה שהעיר בזה במענין סופר ח"א סי' נז מדברי הראב"ד בתמים דעים סי' קפז).

ונהנה הרמב"ם בתשובתו שם הוכיח כדבריו דהמצוה הוא השמיעה ולא התקיעה, ממה שהאחרים יוצאים יד"ח, דבשלמא בשמיעה שייך שומע כעונה, אבל איך מוציאם במעשה התקיעה? וכן כתבו לתמוה אחרונים רבים.

דברי רבינו דלמ' דהמצוה הוא התקיעה אפשר שמוציא את הרבים מדין שליחות

ונהנה רבינו בתשובה בהלכות לולב (א"ח סי' קכב) נוגע בנקודה זו, ומיירי שם מהילפותא דלמדו בגמ' (סוכה מא:) בלולב, 'ולקחתם שתהא לקיחה לכל אחד ואחד', והקשה הכפות תמרים, מה צריך לימוד לכך שאין האחד נוטל בשביל כולם, הא כללא אינו דבמצוות שבגופו אין מועיל שליחות, וכמו בתפילין ובשופר דאין מועיל שליחות.

וכתב רבינו על דבריו, דמתפילין ושופר דנקיט עדיין אין ראייה דאין מועיל שליחות למצוה שבגופו, דבתפילין י"ל דממעטי' ליה כמו דמעמטי' בלולב מדכתיב 'וקשרתם' ללמד שתהא קשירה לכל אחד ואחד. ומה שהוכיח משופר דאין מועיל שליחות, אינו ראוי, דבמגנ"פ, ליעות הראשונים דהמצוה בשמיעה, בזה פשיטא דאין שייך שליחות, כדגילה הר"ן בגיטין (סו' וע' גם רא"ש נדרים עב) דשמיעה דהוא מילתא דממילא ולא ע"י מעשה ולכן אין מועיל בזה שליחות.

ואילו להצד דהמצוה הוא התקיעה, כתב רבינו דבאמת י"ל דמוציא את הקהל מדין שליחות [ומה דבעי' שיהיו שם ושמעו התקיעות, זה כמו הוא בעצמו שאם תקע לתוך הכור ולא שמע התקיעות לא יצא אף דהמצוה הוא בתקיעה, והאחרונים האריכו לבאר הגדר בזה]. ושפיר חזינן דמועיל שליחות אף במצוה שבגופו.

ולמדנו מדברי רבינו, דלהצד דמצות שופר בתקיעה, לכא' הרי הוא מוציאם יד"ח מדין שליחות. וכן כתב להדיא בחידושו לר"ה (כח) בביאור דיעה זו: "למ"ד דעיקר מ"ע היא התקיעה כו' ואפי' בלולב אי לא ולקחתם לכם שתהא לקיחה לכל אחד ואחד היה אחד לוקח בעד כולם, וה"נ בשופר אחד תוקע בעבור כולם והו"ל כאילו הם כולם תוקעים..."

וכן כתבו אחרונים רבים לבאר בדעת שיטה זו שהמצוה היא התקיעה (ע"י יום תרועה ר"ה כח. ישוע"י תקפ"ה סק"א, וראה גם הגה"מ שופר פ"א ה"ט). אמנם בב"י (סי' תקפ"ה) העתיק דגם לצד זה דהמצוה הוא התקיעה מועיל בזה 'שומע כעונה', וכלשונו: "כי היכי דהשומע כעונה, ה"נ שומע כתוקע". והיינו דתקיעה אינה מעשה גרידא, אלא ענין השמעת קול ושפיר מועיל שומע כעונה.

והנה כונת רבינו בתשובתו שם הוא רק להעיר על דברי הכפות תמרים דנקיט בלישניה דחזינן בתפילין ושופר שאין בהם שליחות, ועל זה העיר רבינו, דמשני דברים אלו אי אפשר להוכיח דאין מועיל שליחות למצוות שבגופו, דבתפילין קרא כתיב, ובשופר היינו יכולים באמת לומר דמהני.

אך לגופם של דברים, ודאי פשיטא לרבינו כדברי התוס' ר"ד בריש האיש מקיש דודאי אין שייך שליחות במצוות שבגופו. ואם מתפילין ושופר א"ל להוכיח כן, עדיין יש להוכיח ממצה ועליה לרגל ועוד מצוות רבות דפשוט דאין בזה שליחות.

ורבינו הביא במקומות רבים את דברי התוס' ר"ד הללו וביאר הגדר בהם בקרוב למה שידוע לבאר בשם הקצוה"ח (סי' קכב סק"א), דע"י שליחות אפשר לייחס מעשה השליח להמשלח, דכאילו עשה המשלח, אבל מה שצריך להעשות בגוף השליח אין אנו רואים כאילו נעשה בו ע"י שנעשה בגוף השליח. וז"ל רבינו (ש"ת א"ח סי' ר"ד):

"והשריש תוס' ר"ד שם וכן ביאר בס' כפות תמרים פרק לולב הגזול באורך [מ"א ע"ב ד"ה מנא ה"מ], דוקא מצות שנעשים בגופו הוה שלוחו כמותו אבל לא מצות שעל גופו, על דרך משל רצה הקדוש ברוך הוא שיהיו הקדשים נשחטים ושוב מצוה שיעשה ע"י הבעלים ואם נשחטה הבהמה ע"י שליח בעלים הוה כמותו, שיהיו ניומלים ומצוה על האב שימול ושלוחו כמותו, שנקשר תפילין בזרועו, הנה הקשירה נוכל לעשות ע"י שליח שיקשר לו תפילין על זרועו כאילו אני קשרתי, אבל להניח על זרועו או למול ערלתו ויהי' כאילו מונחים על זרוע המשלח, או ערלת המשלח נכרת, זה אינו, ע"כ נאמר מצות שעי' גופו שלוחו כמותו אבל לא מצות שעל גופו, ותפלה אי אפשר לעשות שליח אלא אם כן שומע גם הוא דהוה שומע כעונה, אבל בלא"ה לא הוה עקימת שפתיו של שליח כשל משלח דהוה מצוה שעל גופו".

אמנם מה שכתב דבתקיעה מועיל שליחות להצד המצוה הוא התקיעה, זה אפשר לקיים אף למאי דביאר דברי התוס' ר"ד. זאת, שהרי לפי ביאור זה הדבר תלוי בין 'העשיה' לבין מציאות המעשה שהיא מידי דממילא. דמעשה הנחת תפילין של השליח מתייחס אל המשלח, אך מה שהוא מונח על ידי השליח זה אינו מתייחס כאילו מונח על המשלח. ומעתה בשופר אם המצוה הוא בתקיעה, א"כ יש לומר דהוה כמו מעשה מצוה גרידא, ושפיר מועיל בזה שליחות כמו שליחות בקרבן פסח ומילה ושאר מצוות של עשיה שמועיל שליחות.

וראה באבב"ז (ח"מ סי' סה) שהקשה לו נכדו על ביאור הקצוה"ח בשליחות במצוות שבגופו, דא"כ איך מועיל שליחות בתקיעת שופר להראשונים דמצוות בתקיעה, 'איך יוצאים השומעים, יחשב כתוקע בפה השליח'. והשיב לו דתקיעת שופר דומה למעשה הנחת התפילין ולא למציאות הימצאותם על היד, ולכן שפיר מועיל בזה שליחות לייחס את מעשה התקיעה אל כל המשלחים. והן כן דברי רבינו.

למאי דיליף רבינו וקשרתם שתהא קשירה לכא"א, לא יועיל שאדם אחר ילביש לו התפילין?

אלא דעל דברי רבינו בתשובה שם בנוגע לתפילין, יש לעי' דאם כנים הדברים דאף אם היה ראוי שיהיה שליחות גם בתפילין, אלא דנתמעט משום שנאמר 'וקשרתם' שתהא קשירה לכל אחד ואחד. א"כ ימצא דלא רק 'במקום הקשירה' אין מועיל שליחות (וכד' רבינו בס' דא) אלא גם על 'מעשה הקשירה' לא יועיל, ומעתה אם אינו יכול להלביש לעצמו תפילין ויעשה שליח להלביש לו, לא יצא יד"ח, דהא איתמעט מקרא. ומעתה תמוה דאמר' בגמ' (ע"ז לט) באשה שנשאת לחבר והייתה קשירה לו תפילין על ידו, והרי דמועיל קשירה.

ועי' בספר עמק סוכות עמ"ס סוכה (בלגוריא תרס"ט, דף קא:) שתמה כן בדברי רבינו, ותירץ דגם אם נאמר דשייך שליחות במצוה שבגופו כמו על פעולה וצריך מיעוט ע"ז מקרא מ"מ מסתבר יותר לאוקמיה למיעוטא על מקום ההנחה, שהוא יותר מופקע מענין השליחות, ולא על מעשה ההנחה. אמנם באמת בלא"ה לק"מ דהא כתבו הראשונים דשם מיירי שהאשה רק סייעה לו בהנחה ולא הניחה לו לבדה (ע"י תוס' מנחות לו. והגה"מ פ"א מציצת ה"ב סק"ט ועוד), וכן מוכח דאל"ה הרי אין אשה נעשית שליח (אמנם ראה מהר"ם שיק א"ח סי' טו).

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חידושים עיוניים עיתונותיים ז"ע

מכניסי רחמים הכניסו רחמינו: הנה ידוע דעת גדולי עולם שהתנגדו לאמירת פיוט מכניסי רחמים משום דאין אנו צריכים לממוצע ויכולים להתפלל לבד להקב"ה. ולכאורה תמוה מאי שנא ממה שאנו מבקשים מאנשים אחרים להתפלל עלינו או מצדיקים שיתפללו עלינו?

ש"ת חת"ס או"ח סי' קסו

בין המשיבים בחודש אלול, תתקיים הגרלה

פרס שני:

2 זוכים כ"א סכך
400 ש"ח

פרס ראשון:

1,000 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
2. בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר חזירת השפה)
3. במייל CH3131325@gmail.com

יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרוב קדושים

שבחי עזרן ז"ע בפני צדיקי וצאורי הדורות

המהרש"ם מברז'אן זצ"ל (ב)

החת"ס מגיע אליו בחלום שיפעל לבחירת נכדו רבי אח"ד סופר

אחר פטירת הגר"ל סופר בעל הסופר מהיר, ביום י"ג תמוז תרס"ז, התוועדו ונקבצו יחדיו כמאתיים רבנים וגדולי תורה מגאליציה לאסיפה גדולה בעיר סאנדאווא ווישניא שע"י לבוב, ביום ט"ו וט"ב אלול. בתוך הבאים היו המהרש"ם מברעזאן והגה"צ מציצאנוב, וגם גבאי 'כולל גאליציה בארץ ישראל' שבאו כדי לבחור נשיא שימלא את מקומו של רבי יצחק ליב סופר שנפטר זה עתה.

אחד המועמדים לתפקיד זה היה [בנו] רבי אח"ד [רבי אברהם חיים דוד סופר], אשר תורה וגדולה התאחדו אצלו על שולחן אחד, והיה ראוי למלא מקום אבותיו שהחזיקו במשרה זו יותר ממאה שנים, והחיו אלפי נפשות בא"י. מסופר: כי בעיצומם של הדיונים באסיפה הגדולה, כאשר דנו בדבר מינוי הנשיאות, ונשמעו דעות לכאן או לכאן, אם למנות את רבי אח"ד סופר כנשיא, פרש המהרש"ם מן הדיונים למנוחה, הסתגר בחדרו ונדרם. בשנתו חלם את דמותו של הגה"ק מרן החתם סופר זצוק"ל שאומר לו בשאלת: "מדוע אינך חס על כבודי, ואינו פועל לבחירת הנשיא הראוי מזרעי, הוא רבי דוד?" המהרש"ם התעורר משנתו, ומיהר אל אולם הדיונים, בו היו מסובים כל גדולי ורבני ורפא'ל בידו הצליח, ומינויו של רבי דוד הפך לעובדה מוגמרת, וכל המסובים ענו אחריו מקודש מקודש...

פליטת בית סופריים עמ' 169

מאטערסדארף (ב)

הוא - השמש, סובב על הבתים בעוד ליל לעורר את העם לסליחות, עד שאמרו ש"במאטערסדארף אפשר למשש בידים את חודש הסליחות". אהבת תורה השתקפה גם באותו מנהג מיוחד למאטערסדארף, להכריז על הפסקה בין שחרית של שבת, למוסף, כדי לקבוע בזמן זה שיעורי תורה.

עיר גדולה לאלוקים

מיוחדת במינה היתה קהלה זו בכל תהלוכותיה. עמודי העירוב שהקיפו את הרובע היהודי בעיר, כאילו ותיחמו את גבול השלטון הנכרי, ומכאן ולפנים שלט שלטון יהודי עם כל הזכויות שניתן לה לנהל את עניניה הפנימיים. בפנקס מיוחד נרשמו הדיונים וההחלטות שנתקבלו, ופסק דין שניתן ע"י הבית דין של מאטערסדארף גם בעניני ממונות, הוכר על ידי השלטונות האזרחיים הנכריים, כדבר שאין עליו עוררין ואף היו נכונים להוציאו אל הפועל.

היו אפילו משטר של עונשין על כל דבר חטא ופשע, והיה קיים בפתח בית הכנסת כמין טבעת ברזל שם היה מקום העמדת הנענשים.

ללמד על הכלל, נעתיק פסק דין מבית דינה של מאטערסדארף בעת שבת רבינו בתוכה, ועל החתום גם רבינו, שם השיתו עונש על אחד מאנשי הקהילה שנהג שלא כהוגן, וממנה נלמד על אופי הנהגת הקהילה שם. ז"ל הפסק (נדפס ירחון מוריה חלק קא-קב עמ' צט):

"בהיות שכ' ... בן הרב ... ז"ל עשה שלא כהוגן כמה פעמים וכו', והי' מהראוי לחרום ולגדודות אותו ולעשות לו כמה קנסות כפי הראוי וכפי דתה"ק, וכעת אשר הכה וכו' להוסיף על פשעו רשעה. בכך נעשה לכ' ... פסק ליתן

להאשה אשר הכה עשרה זהב, ומלבד זה לא יבוא לתוך הברירה [בחירות בקהילה] שני פעמים בשנים הבאים לטובה בהתחדשות הקהל. ובימים הנורא' הבע"ל לא יעלה לתורה בבהכנ"ס, וגם מחויב ליתן נר של שיעור בבהכנ"ס להדליק ומשקלו יהי' ג' לויט כמנין שמו וכו'. ונעשה במעשה קהל יצ' וצירוף אמ"ו הרב הגאון אב"ד ובי"ד צדק נעשה היום יום א' כ"ה תמוז תקס"ב ויזכר בבהכנ"ס הקדושה יום ה' הבע"ל..."



שבע קהילות

בבואנו לפעולות צדיק לטובה בפרק של מאטערסדארף, שומה עלינו לשרטט קוים קצרים לדמותה של קהילה קדושה ועתיקה זו.

במחוז בורגנלאנד נתפרסמו "שבע הקהילות" בארגונם הקהילתי ובחיים היהודיים שתססו בהן. על שבע הקהילות נמנו העיירות: מאטערסדארף, אייזנשטאט, קויברסדורף, פרויניקירכן, צעהלים, קיצע ולאקנבאך. כשהקהילות הגדולות בהם הם אייזנשטאט [שהיתה גם עיר המחוז] ומאטערסדארף.

איגוד שבע הקהילות נוסדו בשנות הת' המוקדמות, ובאו אל מנוחת מה, כשהנסיך אסטרהיזי קיבל תחת חסותו את הקהילות בשנת תנ"ד. הנסיך איפשר להם לבנות בתי כנסת ומקוואות, והוא אף סייע לכך. כמו"כ מבטיח ליהודי שבע הקהילות הגנה על חייהם במקרה של התנכלות. ואכן שמר הנסיך על הבטחותיו ושמו נזכר לטוב.

מאטערסדארף - העיר והאם בישראל

העיר והאם בישראל מאטערסדארף, מונה את ישובה היהודי על פי תעודות מוסמכות עוד מלפני אלף שנה, והטבאל שהיתה חקוקה בכניסה לבית המדרש העידה על בית הכנסת הקדום ביותר שנבנה במאטערסדורף בשנת ה' קל"ד, דהיינו לפני למעלה משש מאות שנה. בתקופתו של רבינו היו במאטערסדארף קרוב לאלף יהודים, והתגוררו בצפיפות בלא יותר משלשים בתים ברחובות היהודים.

אהבת התורה ולימודה הקיפו את כל בני הקהילה, ואף הפשוטים שבעם הקדישו עתים רבות לתורה, ומהם שהיו מופלגים בידעוניהם הרחבות. ומן המותר לספר בשדה הרבצת התורה של רבני מאטערסדורף עם תלמידיהם, עד כדי כך שאימרה היתה נפוצה בימים ההם ש"במאטערסדורף בין מנחה למערב, אפשר לרכוש בקיאות כה רחבה, הרבה יותר מבשאר ישיבות באמצע סדר הלימוד".

אנשי העיר מאטערסדורף לעולם לא ישכחו את קולו הקורא של השמש שהיה עובר ברחובות הרובע היהודי, להזכירם זמני תורה ותפלה, ובמיוחד בימי הרחמים, כשהיה

לשון קדשו

ייצוגי אור על פרישת השבוע
בלשון קדשו של רבינו זי"ע

ביאור התחלת הסליחות "לך ה' הצדקה" בדרך משל

לך ה' הצדקה. מה שאנו אומרים בהתחלת סליחות. י"ל על דרך משל מי שמבקש דבר מאת המלך והוא אינו נמצא באותו העת, אין מן התימה שלא יענהו כיון שאין המלך בביתו, וא"ל הוא בביתו אולי בא לפניו בשריפ"ט [-מכתב] שלא נעשה כנימוס, או הדברים אשר כתובים בתוך השריפ"ט אינם ראויים שיענה לו. אך ידוע כי העניינית לו מאת המלך אטפיגא"ט עקסעפיצ"ע, והוא שר ממונה מהמלך לכתוב בחנם להעניינים את מבוקשם, ובזה יבוא לפני המלך, והשרים ההמה הואיל ומאת המלך הם נבחרים אי אפשר שישבו ריקם אם המלך נמצא באותו העת, ואם בכל זאת ישיבהו ריקם אז צריך חקירה מה פשעו.

וזהו שאנו אומרים נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה, פירוש נחפוש ונחקור מאי טעמא לא תקובל תפלתנו, הלא ימינך פשוטה לקבל שבים, שעתה העת שהמלך ית"ש עומד הכן לקבל השריפ"ט. ואנחנו אילו באנו לפניך בחדש או במעשים הייתי אומר אולי לא צדקו מעשינו לפניך, אך באנו כדלים וכרשים מעיקרא, ובאנו בבחינת כי אתה רחום וחנון, ולמה לא תענה, הלא דבר הוא.

ובכענין זה, מה שאנו אומרים בפזמון י"ג מדות תמכתי יתדותי בי"ג תיבות, היינו הביטשריפ"ט של י"ג פונקטין [-מכתב בקשה המיוסד על י"ג נקודות], והוא מסודר בתכלית הסודר מכבוד עצמו ית"ש (ראה ר"ה ז'): ובשערי דמעות כי לא נשלבות, פירוש עמדותי במקום שהמלך בודאי נמצא שם. ולהיות כי אם ימצא שריפ"ט כ"ל ברחוב וימסרהו למלך בודאי לא יעשה לו בקשתו, כי אין לבו נכון לבקשה ההיא ולא צויה לסדרה, וכן הקונה סליחה ומחזור ומתפלל בו ולבו בל עמו, ועל כן אמר שסומך בתוכן לבות כי ה' ידע לבו נכון, ושלא יאמר אה"ל הכל נכון מ"מ אינך כדאי לאותו אצטלא שאתה רוצה להתלבש בו, על כן אמר ובזכות שלשת אבות, כי בניהם ראויים לכל טוב בלי ספק.

(דרשות דף י"ד ע"א ד"ה לך)

עניינת דיומא

שיעורי אור ענייני רבינו בתפוצה זו

יום פטירת רבו הגה"ק רבי נתן אדלער זי"ע

בעיר כהונתו פפד"מ. רק לאחר כמה שבועות ביום כ"ז תשרי תקס"א באה השמועה לתלמידיו המובהק ה"ה רבינו החתם סופר, ותיכף ביום השמועה בכה אותו תמורים בהספד מר (נדפס בדרשות חת"ס מעצם כתב יד קדשו, דף רע"א ע"ב): "הנה היום יום מר כלענה יום בוא שמועה לא טובה כי נטלה עטרת ראשי רבי המובהק הגאון החסיד המפורסם הנש"ר הגדול, ומה אאריך בשבחו הלא מפורסם בכל קצוי ארץ וים רחוקים, כל הארץ האירה מכבודו, ועתה בעו"ה באה השמש בצהרים ועולם חשך בעדינו".

ושם בתוך ההספד מעיד רבינו כי כבר ביום הפטירה כ"ז אלול הרגיש בחלומו, וזל"ק: "ואני בחלומי ראיתי מחומשת ספרים מלוכשת שחורים, ושאלתי מדוע שחורים לבושיך, והשיבוני הלא ידעת מנהג עיר מולדתך פ"פ ביום תענית צבור מלכשים ספר תורה שחורים, ואיך והנה חלום. והנה האמת כן מנהג ק"פ פ"פ, אבל פתרון נודע לנו עתה כי התורה היא מתאבלת על מות, מות הצדיק מורנא זצ"ל, כי מי יגדור גדרה ומי יעמוד בפרצה, מי יתרץ שברים מי יפרק הרים אוי נא לנו שהחינו לזמן הזה, והגיענו הלילה הזה לאכול בו מרורים, אל תאיצו לנחמני כי גדול כים שבריי..."

הן ידוע כי רבינו החת"ס דבק מנעוריו ברבו הקדוש, הנשר הגדול חסיד שבכהונה הגה"ק רבי נתן אדלער זי"ע, בן הרב ר' יעקב שמעון זצ"ל. רבי נתן נולד בפפד"מ ביום י' טבת שנת תק"ב, ובשנת תקמ"ב נתקבל לאב"ד דק"ק באסקאוויטץ, שם היה עד שנת תקנ"ם, ואחר כך חזר לק"ק פפד"מ.

רבי נתן זי"ע לא חיבר ספר מחידושי, כמו שכתב בשם הגדולים החדש, בזה"ל: "ושמעתי מהגאון מו"ה שמעון אבדק"ק קראקא הי"ו ששמע מאבי הגאון מאוה"ג מהו' משה סופר שאמר על רבו הגאון הקדוש מהו' נתן אדליר שלא שכח כלום ממה שלמד וחידש בחריפותו מיום עמדו על דעתו וכו', וכל דברי תורתו היו חרות על לוח לבו, ולכן לא רצה לכתוב, באמרו כי לא לו התירו לכתוב דברי תורה משום עת לעשות לה', כי בטוח הוא שלא ישכח. ועל ששה סדרי משנה וכו' עשה כמעט בכל משנה נקודות נקודות וכו' שיזכור המקום אשר חידש בו, וכך היה כותב חדושי תורתו..."

ביום כ"ז אלול שנת תק"ס חשכו המאורות, הורם הנזר והוסרה העטרה, ובק"ק פרנקפורט דמיין השיב רבי נתן את נשמתו הטהורה, ולמחרתו ביום כ"ח אלול נקבר

T



התרגשות וציפייה בקרב שלומי אמוני ישראל ברחבי תבל לקראת מעמדי הילולא קדישא של רבן של ישראל מרן החתם סופר זי"ע

במרכז המעמד: **הכנסת ספר תורה** מהודר במיוחד שנכתב לכבוד ולזכר נשמת רבינו זי"ע ויצא בליווי אלפי ישראל ברוב גילה והמון חוגג בחוצות עיה"ק ירושלים ■ לאחר מכן **סעודת ההילולא המרכזית** ■ **מעמדי סיומי הש"ס** שנלמדו בקרב רבבות עמך ישראל ■ לצד זאת יערך **יום שכולו תורה ויריד ענק מספרי רבינו** בשיתוף כלל המחברים והמכונים ■ **מעמדי הילולא נוספים** ייערכו בארה"ב ובלאנדאן ■ **טיסת צ'ארטער מיוחדת** תצא אל הציון הקדוש בפרעשבורג, ובעצם יום ההילולא יוכנס ספר התורה לבית המדרש בהיכל הקדוש "היכל חתם סופר" בפרעשבורג

התורה המהודר, שם יוכנס ברוב כבוד ויקר לבית המדרש החדש "היכל חתם סופר" שהוקם ברוב פאר בסמוך לציון הקדוש בפרעשבורג.

לעתותי ערב, בשעת רצון והתעוררות, לאחר הכנסת הספר תורה להיכל הקדוש, יעמדו השלוחים על הציון הקדוש ויעתירו בתפילה ובתחנונים **בעד עם הקדוש היושב בציון ובעד אחינו בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם**, לישועת הכלל והפרט, לפקודת ישועה ורחמים, לשנה טובה ומתוקה ולכל מילי דמיטב.

שמותיהם ובקשותיהם של המשתתפים יוזכרו על הציון הקדוש, מתוך אמונה בכוח התורה והזכות הגדולה של אותו רבן של ישראל, אשר מסר נפשו כל ימיו למען ביסוס היהדות הנאמנה וקדושתן של ישראל.

ההילולא בתפוצות ישראל

בד בבד עם המעמדים המרכזיים בארץ הקדוש ובפרעשבורג, נערכים בימים אלו ההכנות לקיום **סעודות ומעמדי הילולא מרכזיים בתפוצות ישראל**, בארצות הברית ובלאנדאן, בהשתתפות קהילות קדוש, רבנים ומרביצי תורה.

פרטי המעמדים ברחבי תבל, זמניהם ומקומות עריכתם, יתפרסמו אי"ה בהמשך.

בעז"ה כלל ישראל כולו מתעתד להתאחד ביומא דהילולא קדישא סביב מורשתו המאירה של רבינו, להרבות בלימוד תורתו, להתחזק בדרכיו ולהמשיך להעמיד את מסורת ישראל סבא על מכונה, כאשר היתה באמנה אתו כל ימי חייו.

"זכרו תורת משה עבדי".

אל התהלכה בחוצות ירושלים צפויים להצטרף אלופי ישראל, זקנים עם נערים, בני תורה ותשב"ר, בשירה ובזמרה ובכבוד הראוי לכתרה של תורה, כשהמעמד כולו מוקדש להגדלת אורו ותורתו של רבינו הגדול זי"ע.

סעודת ההילולא

לאחר הכנסת ספר התורה יערך **המעמד המרכזי - סעודת ההילולא קדישא**, באוהל (שאטער) רחב ידיים שיוקם במיוחד, בהשתתפות גדולי תורה ויראה, אדמו"רים ורבנים, קהל עם רב, ונכדי וצאצאי בעל ההילולא זי"ע.

סיומי הש"ס ועולם הבא מסכת

במהלך המעמד ייערכו **סיומי הש"ס** שנלמדו לזכרו הטהור של רבינו, וזאת כאשר רבבות אלפי ישראל ונטלי חלק בלימוד הש"ס, וכן לומדי ונבחי הפרוייקט של "עולם הבא מסכת", בו כל אחד בחר מסכת שלימה ונבחן עליה, לזכר נשמתו הקדושה של רבינו זי"ע, ולטובת נשמת צאצאיו שלא הניחו אחריהם זש"ק.

עמוד הישועות

בשורה מיוחדת לציבור הרחב תהיה האפשרות להעביר במהלך מעמדי ההילולא **קוויטלעך ושמות לתפילה**, אשר יילקחו בידי שלוחי הקדוש אל הציון הקדוש בפרעשבורג, שכן למחרת ביומא דהילולא רבא, תצא אי"ה **טיסת צ'ארטער מיוחדת מארץ הקדוש לפרעשבורג**, ובה שלוחי עמך בית ישראל, בתוכם יזכו להשתתף כל זוכי ההגרלות בחלוקת הש"ס ובעולם הבא מסכת, וכן קבוצה מיוחדת של רבנים חשובים, אשר יעלו אל מקום מנוחתו של רבינו זי"ע, יחד עם ספר

עם נערים, לעשות ישיבה על קברו בסדרי לימוד לזכר נשמתו הטהורה, בהשתתפות קהל רב מכל החוגים והעדות.

יריד ספרים ענק ומיוחד!

בנוסף בקומה מיוחדת לכך, יתקיים בשעות אלו **יריד ענק ונדיר**, מכלל הספרים העוסקים בתורתו ומשנתו וחיי של רבינו החתם סופר. היריד המיוחד, פרי ההיערכות של חדשים ארוכים, לקבץ את כלל המכונים ומחברי הספרים בתורת וקורות חיי רבינו תחת קורת גג אחת, ולהגיש לציבור קרוב למאתיים ספרים! במחירים מיוחדים וחסרי תקדים. היריד נערך בשיתוף כלל המחברים והמכונים, כאשר עשרות רבות של ספרים, חלקם נדירים שלא נדפסו שנים רבות, ירדו למכשב הדפוס במיוחד לקראת היריד הענק.

לצד היריד יוצגו **תיעודים ומסמכים היסטוריים מימי חייו הקדושים**, אשר ישפכו אור על דמותו הגדולה: בית מדרשו, ישיבתו, והעמדת הדת על תילה בפרעשבורג ובכל גלילות המדינה ומשם לכל תפוצות תבל עד דורינו אנו.

תהלוכת ספר התורה

עם תום סדרי יום התורה, יתקיים אי"ה מעמד סיום כתיבת האותיות, כשרבנים גדולי ישראל יקחו חלק במצות כתיבת הספר תורה המהודר.

לאחר מכן תצא אי"ה **"תהלוכת הכנסת ספר התורה"** ברוב פאר והדר, בגיל ורנן לכבודה של תורה בחוצות עיה"ק ירושלים, לעבר בית מדרש גדול בו יוכנס ספר התורה עד למחרתו, אז כאמור יועבר ספר התורה בטיסה מיוחדת יחד עם קהל רב לעיר פרעשבורג עיר ממלכתו של רבינו.

התרגשות קודש וציפייה דרוכה שוררות בימים אלו בקרב רבבות שלומי אמוני ישראל, ההוגים בתורתו ומקושרים למורשתו הטהורה של **רבן של ישראל רבינו ה"חתם סופר" זי"ע** מאור הדורות ועמוד האש לדורו ולדורות הבאים. וזאת לקראת שורת המעמדים הגדולים אשר ייערכו אי"ה ביומא דהילולא קדישא, ברוב עם הדרת מלך ולכבודה של תורה.

מעמדי השנה יעמדו בסימן התחזקות מחודשת בדבקות בדרכו ובתורתו של רבינו זי"ע, אשר אור תורתו מאיר עד היום הזה בכל תפוצות ישראל, ובפרט לאור המצב בו היהדות הנאמנה פרי יסודו של רבינו זי"ע עומדת כנגד כל מצריה ורודפיה וכל כלי יוצר עליה לא יצלח, והכל לאורו של אותו צדיק אשר ברוח קדשו חזה את דור העתיד להיות להם למגן ולמבצר מיד רודפיהם.

גולת הכותרת תהיה הכנסת ספר תורה מהודר אשר נכתב לכבודו ולזכרו של רבינו זי"ע, אשר לאחר שמחה של מצוה בעיה"ק ירושלים יוכנס ברוב כבוד ויקר להיכלא דמלכא בפרעשבורג בבית המדרש הסמוך לציון הקדוש אשר שיפוצו ע"י "היכל החתם סופר" מסתיים בימים אלו. ייחוד נעלה ונשגב נודע לו לספר תורה זה, בהיותו - ככל הידוע - **ספר התורה הראשון המוכנס במקום לזכרו של רבינו מאז שנות המלחמה הנוראה**, אין ספק כי דבר גדול הוא לעורר זכותו הטהורה כדי להשפיע על כל המשתתפים ועל כל בית ישראל שפע רב.

יום שכולו תורה

סדר המעמדים בעיה"ק ירושלים ייפתח אי"ה עם הכנה דרבה ב"יום שכולו תורה" בערב ההילולא הקדושה, בה יתקיימו סדרי לימוד משותפים ומיוחדים יחד שבטי ישראל, זקנים

בסייעתא דשמיא



מִכְרֵי תוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדֵינוּ היו נבונים!

ששים ושמחים אנו לבשר לאלופי ולאלפי ישראל
כי בעז"ה השנה יתקיימו

מעמדי

ההילולא קדישא

של רבן של ישראל

מרן החתם סופר זי"ע

ברוב פאר והדר

בעיה"ק ירושלים תובב"א

בשילוב:

**הכנסת ספר תורה
לזכר נשמת רבינו זיע"א**

יום שכולו תורה

סעודת ההילולא רבתי

יריד ענק ומיוחד לספרי רבינו

סיומי הש"ס

לכבוד התורה, לכבוד בעל ההילולא,
ולכבוד מורשתו הקדושה המאירה לדורות.

פּראַיס יפּאָאָו!